



## Felsefenin Öyküsü

Rabia Dirican\*

\* Dr. Öğr. Üyesi  
Gazi Üniversitesi Gazi  
Eğitim Fakültesi Temel  
Eğitim Bölümü  
rabiadirican@gazi.edu.tr  
Ankara / TÜRKİYE

### Öz

Bryan Magee'nin sıradışı bir üslupla kaleme aldığı *Felsefenin Öyküsü*, amatör veya profesyonel pek çok felsefe okuyucusuna hitap edebilecek bir anlatımla okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Her sayfasında farklı bir görselle desteklenen eser, bir yandan felsefeyi sürükleyici bir öykü tadında sunmakta, bir yandan da felsefenin sorularla yüklü doğasını koruyarak düşünmeye davet etmektedir. Orijinal adı *The Story of Philosophy* olan eser ilk bakışta İngilizce kaleme alınmış bir *Binbir Gece Masalları*'nı çağrıştırmakta, sayfalar ilerledikçe farklı bir ciddiyete bürünerek ülkeler arası politik meselelere kadar uzanmaktadır. Antik Yunan'da başlatılan felsefenin öyküsü, 20. yüzyıla kadar bir sinema şeridi gibi okuyucunun gözü önünden akıp gider. Sayfaların sağına soluna iliştirilen küçük notlar ve canlı imgeler felsefeyi fildişi kulede yapılan bir etkinlik olmaktan çıkararak üniversiteye yeni başlamış bir öğrencinin not defterinden alınmış gibi keyifli ve kolay anlaşılır bir hale getirmektedir. Öte yandan, tarihi sıralamayı takip etse de eserin ne kadar sistematik ilerlediği ve doyurucu bilgi verdiği tartışmaya açıktır. Filozofların kendine has felsefi terimlerini bulmanın neredeyse imkansız olduğu eser, günlük dile yakın bir şekilde sade ve basit anlatım tarzıyla özellikle felsefe ile yeni tanışacakları cezbetmeye namzettir.

**Anahtar Kelimeler:** Felsefenin öyküsü, Bryan Magee, felsefe, felsefe tarihi, Yunan felsefesi.

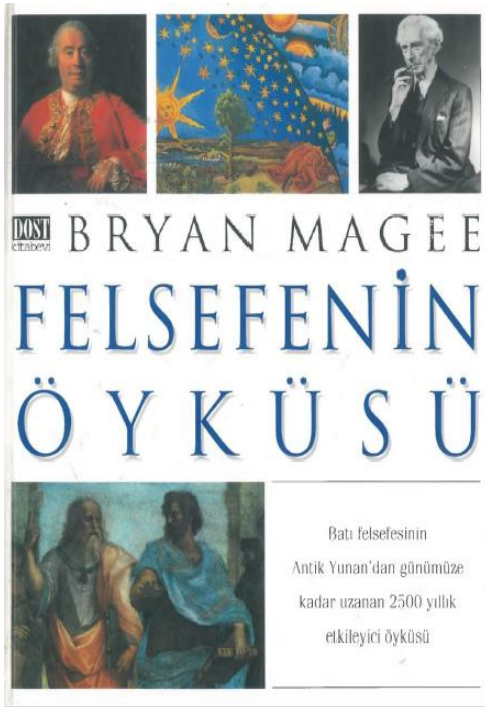
**Gönderim / Received:**  
02.03.2022  
**Kabul / Accepted:**  
19.07.2022

## The Story of Philosophy

### Abstract

The Story of Philosophy, written by Bryan Magee in an extraordinary style, has a narrative that can appeal to - amateur or professional- many philosophy readers. The work, supported by a different visual on each page, tells the history of philosophy as a gripping story. On the other hand, it invites thinking while preserving the questioning nature of philosophy. The work, whose original name is The Story of Philosophy, evokes a Binbir Gece Masalları, written in English at first glance, and even touches upon international political issues as the pages progress. The story of philosophy started in Ancient Greece flows like a movie until the 20th century. Small notes and images attached to the left and right of the pages make philosophy an enjoyable and easy-to-understand, as if it were taken from the notebook of a student who has just started university, by removing it from being an activity in the ivory tower. On the other hand, although it follows the historical order, it is open to debate how systematically the work progresses and gives satisfactory information. The work, in which it is almost impossible to find the unique philosophical terms of the philosophers, is ready to attract those who will meet just philosophy, especially with its plain and simple style of expression.

**Keywords:** The story of philosophy, Bryan Magee, philosophy, the history of philosophy, Greek philosophy.



Magee, B. (2000). *Felsefenin Öyküsü* (Çev. Bahadır Sina Şener), Ankara, Dost Kitabevi, 240 s.

Bryan Magee, felsefe tarihini sürükleyici bir öykü tadında anlattığı bu eserinde okuyucuyu Antik Yunan'dan 20.yüzyıla doğru görsel manzara eşliğinde bir yolculuğa çıkarır. Bu yolculukta, trenin farklı kompartımanları gibi birbirine bağlanan düşünce ekolleri arasında yolcuyla ırgalamayan geçişler, bir yandan zaman içerisinde kayıyor hissi uyandırmakta, bir yandan da felsefenin gökten düşen bir elma olmadığı, kendi geçmişinden, tarihi olaylardan ve diğer filozoflardan etkilenebileceği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Kitabın iki yanından akıp giden tablolar, okuyucuya görsel bir şölen sunmakta, düşüncenin izlerini o portrelerde, resimlerde aramaya sevk etmektedir. Eseri okuyan kişi, farkında olmadan kendini filozofların görüşleri ile tablolar arasında bağlantı kurarken yakalar. Hiçbir şekilde sıkıcılığa, sıradanlığa yer olmayan bu eserin alt notalarında hafif bir mizah çeşnisi ve ince bir esprî anlayışı hissedilmektedir. Onu diğer felsefe tarihi kitaplarından ayıran tarafı, yarı öyküsel bir şekilde filozofların hayatlarından başlayarak konuyu açmasıdır. Geçmişin

havasını günümüze taşıyan *Felsefenin Öyküsü*'nde okuyucu Descartes'i şöminenin başında son eserini düzeltirken hayal edebilmekte, Hegel'i kitap karıştırırken görebilmekte ve gözlerini kapadığında adeta o kitap kokusunu duyabilmektedir. Filozofların da birer beşer olduğu iyiden iyiye hissettirilen eserde insanın Kant'la birlikte yürüyüşe çıkması, Spinoza'ya akşam çayına gidesi gelir. Bu bakış açıcı ve anlatım tarzı, felsefeyi fildişi kulesinden indirerek felsefenin soğuk cazibesine kapılmış acemi yolculara ümit aşılır. Neticede filozofların peygamberane seçilmiş değil aklın sınırlarını yoklayan gayretkeş insanlar olduğunu düşündürür.

Düşünce tarihindeki temel fikirleri tanımak isteyen felsefe taliplerini yormayacak bir başlangıç kitabı niteliğindeki *Felsefenin Öyküsü*, okuyucuyu hem filozoflarla, hem de dönemle karşılaştırmaktadır. Kitabın sağına soluna düşülen küçük notlar okuma kolaylığı sağlayarak sahaya yeni girenler için bir okuma haritası çizer. Eseri, uzun soluklu bir serüvenin temel fikirlerini ve başkarakterlerini tanıtıcı bir fragman olarak da okumak mümkün. Bu bakımdan, eser, felsefe tarihi hakkında genel kültür edinmek için felsefe öğrencisi olmayanların dahi anlayabileceği bir üslupla yazılmıştır.

Dost Kitabevinden çıkarak Bahadır Sina Şener'in çevirisiyle okuyucuyla buluşan kitap, "Batı felsefesinin Antik Yunan'dan günümüze kadar uzanan 2500 yıllık etkileyici öyküsü"nü oldukça sade ve tabiri caizse bir kapsül şeklinde sunmuş görünüyor. Türkçe çevirisi başarılı sayılmasa da orijinalinde güçlü bir kaleminden çıktığı anlaşılmaktadır. Bir taraftan da önemli yerleri vurgulayarak okuma konforu sunan eser, okuyucuyu altını çizme zahmetinden dahi kurtarıyor. Kitap, filozoflardan birer tadımlık gerçeklikler ortaya koyarak okuyucuyu detay içerisinde boğmaz, ancak girizgâh niteliğindeki bu kitabın felsefe tarihini kavramada tek başına yeterli olduğu da söylenemez. Onun için daha çok Batı felsefe tarihinin panoramik resmini çiziyor ya da bu tarihi kuş bakışı açıyıyor denebilir.

Öte yandan eleştiri gözlükleri takıldığında, yazarın kısa kısa, fazla derine inmeden tartıştığı meselelerin doyurucu bir bilgi şöleni sunmadığı ve filozofları bütün olarak göstermediği anlaşılır. Klasik felsefe tarihi kitaplarında ontoloji, epistemoloji, etik şeklinde yerini alan başlıklar bu eserde açılmamış, sistem filozofları dahi sistemli bir şekilde anlatılmamıştır. Ele alınan filozofların önem verdiği kavramlar ya da kendilerine ait terminolojileri zikredilmez. Mesela Descartes'in düşüncelerini anlatır, ancak bunun bir kartezyen düalizm olduğunu söylemez. Aynı şekilde ne Kant bahsinde *fenomen-numen* ayırımına rastlanır ne Hegel'in *Geist* kavramına değinilir. Spinoza'nın *conatus*'unu, Leibniz'in *monadını*, Heidegger'in *Dasein*'ini eserde görememek üzücüdür. Yazar, herkesçe anlaşılır genel bir anlatımı korumak adına felsefenin kendine has jargonunu, kavramlarını ve terimlerini

yutmuştur denilebilir. Kitabın yanlarına yerleştirilen spot bilgilerin ve altı çizilecek sözlerin esere ansiklopedi havası verdiği; görsellerin ise eseri sıkıcı bir ders kitabı niteliğinden çıkararak magazinel, eğlenceli bir hale getirdiği doğrudur. Ancak bir yandan olumlu gibi görünen bu durumun bir yandan da felsefenin ciddi dokusunu bozarak hafifletilmiş bir felsefe algısına sebep olduğunu söylemek mümkündür.

Eleştiri getirilmesi gereken bir diğer nokta ise yazarın, Bacon, Comte, Machievelli gibi bazı filozoflara sempati ile bakıyor gibi görünmesi, hatta yer yer taraflı olduğu izlenimi vermesidir. Bir diğer yandan, oldukça insani bir eylem olan düşünmenin insanlık tarihi kadar eski olduğu, illa ki felsefeye bir başlangıç tayin edilecekse bu noktanın Sümer Medeniyeti<sup>1</sup> olduğu gerçeğini benimsemiş okurlar için felsefenin bir “Yunan Mucizesi”<sup>2</sup> olduğunu ima etmesi (s.11, 12), yazarın objektifliği konusunda şüphe uyandırmaktadır. Küyel’e göre ise Yunan felsefesinin Mısır, Mezopotamya ve Hint medeniyetlerinden etkilenmiş olup olmadığı meselesi aşağı yukarı İskenderiye çağından beri tartışılmak olup (1976, s.8) Yunanlılar bu medeniyetlerden ve dahi Sümer ve Hitit’ten oldukça geniş tesirler almıştır.

Eserin anatomik yapısına bakıldığında Giriş, Yunan Dünyası, Hıristiyanlık Felsefesi, Modern Bilimin Başlangıcı, Büyük Akılcılar, Büyük Deneyciler, Alman Felsefesinin Altın Yüzyılı, Demokrasi Felsefesi ve 20. Yüzyıl Felsefesi şeklinde başlıklara ayrıldığı görülür. Her bir başlık altında döneme damgasını vuran fikirler ve filozoflar ayrı ayrı ele alınmıştır. Giriş bölümünde felsefeye neden ihtiyaç duyulduğundan bahsedilmiştir. Felsefeye adım atan bir insanın öncelikle kendi hayatı ve edimleri üzerine düşünmesi, eldeki hazır cevaplarla yetinmeyerek yaptığı işin anlamını sorgulaması, yazara göre felsefeye yönelmiş bir zihnin ilk işaretleridir. Kavramları sorgulamak, felsefi düşünce için temel olsa da varoluş sahnesinde kendini gerçekleştirme gayreti içinde olan insan, daha derin anlamların peşine düşerek yaşamının temel yönlerini sorgulamak ister. Bu açıdan eserin giriş kısmını ve yeri geldikçe değindiği varoluşa ilişkin meseleleri aslında yalnızca felsefenin öyküsü değil, “insanın öyküsü” olarak da okumak mümkündür. Hemen her insan, hayatında en az bir defa ‘ben dünyaya neden geldim?’, ‘bütün bu var olanların anlamı nedir?’, ‘ne için yaşıyorum?’ ‘ölüm neden var?’, ‘hayat bir anlam ifade ediyor mu?’ gibi akılları kurcalayan soruların sorucusu veya muhatabı olmuştur. İnsanı insan yapan temel niteliklerden biri akıl sahibi olması olduğuna göre felsefe ile aklın ayrılmaz birlikteliği bu eserde de karşımıza çıkarak felsefi düşüncenin neredeyse akıllı varlık olmanın doğal sonucu olduğunu düşündürmüştür. Ancak bunu yaparken yazar, din ile felsefenin arasını iyice açarak salt akılcı bir tutum içerisine girer ve büyük filozofları büyük yapan şeyin, kendileri inançlı olsa dahi felsefi savlarını desteklemek için dini inançlara başvurmamaları olduğunu söyler. Zira ona göre felsefe, bir yandan da aklın tek başına bizi nereye kadar götüreceğini görmek ister. Böyle bir yorum için doğru ya da yanlış sınıflaması yapılamamakla birlikte, uçsuz bucaksız hakikatler sahasında felsefeyi yalnız ve arkadaşsız bırakan yazar, felsefenin dinden tamamen bağımsız olduğunu düşünmektedir. Ancak felsefe ile sanat arasına bu kadar keskin sınırlar çizmez; filozofun akılsal, sanatçının ise duygusal yollarla görüşlerini belirttiğini ifade etmekle yetinir. Ona göre filozof olmak ve sanatçı olmak farklı mesleklerdir. Aynı şekilde filozof, bilim adamından da ayrılmakta, bilim adamı gibi deney, gözlem ya da ispat kaideleriyle kayıtlı bulunmamaktadır. Bunun sonucunda eserde ilk olarak filozof portresi çizildiğini, bu filozofun aklını son sınırlarına kadar kullanabilen, özgür bir kişi olarak betimlendiği anlaşılır.

Öte yandan yazar, dini düşünceyi kast ederek filozofların aynı zamanda geçmişten kopuşu gerçekleştirdiklerini ve aklını kullanarak dünyayı anlamaya çalışmanın tamamen yeni bir şey olduğunu söyler (s.5). Şüphesiz Yunan Mucizesi savının bir uzantısı olan bu görüş, felsefeyi temelsiz bir şekilde gökten inen bir irrasyonel etkinlik konumuna düşürmekte ve yazarın her fırsatta yerdiği büyüsel düşünceyi çağrıştırmaktadır. Zira mucize, akılla ilgili değil daha çok inanç sahasına giren bir açıklama şeklidir. Öte yandan temelde Batı felsefe tarihini anlatmasına rağmen eserin belki de en ilginç yanı,

<sup>1</sup> Detaylı bilgi için bkzn. Kramer, N. S. (1999). *Tarih Sümer’de başlar* (H. Koyukan, Çev.). İstanbul: Kabcacı Yayınları ve Küyel, M. (1976). *Felsefeye başlangıç*. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları.

<sup>2</sup> Yazara göre felsefe, M.Ö. 6., 5. ve 4. yüzyıllarda ilk Yunanlılar arasında başlamıştır (s.11). Başka bir yerde ussal insan düşüncesinin ilk kez Batı dünyasında M.Ö. 6. yüzyıl civarında Doğu Akdeniz’de ortaya çıktığını söyler (s.12). Bu açıklamalar “Yunan Mucizesi” savını çağrıştırmaktadır.

Doğu ile Batı arasında bazı karşılaştırmalar yapması ve bunu iki büyük geleneğin yakınlaşması olarak tabir etmesidir. Ancak bu bölümde de yazarın Yunan Mucizesi inancından ayrılmadığı, Doğu tefekkürünü bir felsefe olarak görmekten ziyade din olarak ele aldığı anlaşılır. Eserde, Hinduizm, Budizm gibi Doğu dinlerinin aslında yoğun bir felsefi içerik barındırdığı ve bu dinlerden birine girmek isteyen kişinin o dinin içindeki felsefeyi de benimsemek durumunda olduğu söylenir. Hıristiyanlık için ise böyle bir durum söz konusu değildir; zira Hıristiyanlık felsefi değil tarihi bir dindir (s.146). Buradan, felsefenin evrenselliğine de üstü kapalı şekilde birkaç satırla değinilir. Magee'nin felsefi kavramları kullanmaması, biraz felsefi birikimi olan okuyucuyu yorum yapmaya ve belleğindeki kavramları yardıma çağırmaya sevk eder. Nitekim burada üstü kapalı biçimde *philosophia perennes*'i tartıştığı düşünülebilir ve eğer yazar, 5-6 sayfa kadar açıkladığı Doğu-Batı kıyaslamasını tarihi verilere dayanarak eserin tamamında sürdürse ve bunu yaparken objektif davransa idi daha orijinal ve yararlı bir iş ortaya çıkarmış olabilirdi.

Buda ve Hindu öğretilerinin Kant ve Schopenhauer felsefelerinde apaçık karşılıklarının bulunduğunu söyleyen Magee'ye göre Pisagor ve Platon dışında Batı felsefesi Doğu'dan etkilenmemiştir. Hatta daha da ileri giderek Yunan felsefesine Doğu'dan gelen etkiler olduğunu söyleyen alimlere karşın o, bir takım –zayıf denebilecek- argümanlarla böyle bir etkinin mümkün olmadığını ve hiçbir zaman kanıtlanamayacağını iddia eder (s.150). Bununla birlikte Batı kültür ve fikirlerinin, emperyalist hareketler dolayısıyla Doğu üzerinde -bugün de devam eden- muazzam etkileri olmuştur (s.152). Bu noktada yazarın, bunun bir etkilemeden ziyade manipülasyon olduğunu söyleyerek özeleştirme yapması ve konuyu belki de en başından siyasete getirmemesi beklenirdi, ancak o, özellikle Marx gibi Avrupalı bir düşünürün Asya'da nasıl böyle bir etki yaptığını şaşırarak konuyu noktalamaktadır.

Sonuç olarak *Felsefenin Öyküsü*, bir yandan pek çok insanın zor, sıkıcı, hatta ürkütücü bulduğu felsefeyi renkli bir forma ile sunarak çocuksu bir neşeyle keşfetmeye davet edici; bir yandan da eleştiri süzgecinden geçirilerek damıtılmayı hak edici niteliktedir. Benzer yayınlara bakıldığında, eserin bazı noktalarda klasik felsefe kitaplarını takip ederken, tarz ve sunum bakımından sıradışı bir yoldan gittiği anlaşılır. Will Durant ve Frank Thilly de eserlerine *Felsefenin Öyküsü* adını vermiştir, ancak Magee'nin eserinin farklı bir üslupla damgalandığı görülür. Öte yandan filozofların biyografilerini ayrı bir şekilde vermektense bunu metnin içine giydirmesi, onu Nigel Warburton'un *Felsefenin Kısa Tarihi* adlı kitabına yaklaştırır.

Nihayetinde felsefenin kadim sorularına bir çırpıda yanıt vermesi hemen her kitap için fazlaca bir beklentidir; ancak yazarın son sözde belirttiği gibi nihai yanıtlar olmasa da öğrenilecek harikulade şeyler vardır (s.227). Bu kutlu seyahatte düşüncenin sürekliliğine ayna olması, bir felsefe kitabını raftaki yerinden alıp okumaya değer kılar. Magee'nin kitabı da muadilleri gibi felsefe okurlarına önerilecek okuma listesinde ilk elden akla gelenler arasındadır. Elbette bu, kitabın her satırını sorgusuz sualsiz onaylamak gerektiği anlamı taşımaz, ancak dönüp bir de kendi üzerine düşünen felsefenin yapmaya çalıştığı tam da eleştirel düşün/dür/mek değil midir?

**Ethical Statement/Etik Beyan:** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. (Rabia Dirican)

**Telif Hakkı&Lisans/Copyright&License:** Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır. / Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

**Atf Bilgisi / Cited as:** Dirican, R. (2022). Felsefenin Öyküsü. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (48), 357-360. DOI: 10.21497/sefad.1218538

## KAYNAKÇA

- Duran, W. (2002). *Felsefenin öyküsü* (E.Gürol, Çev.). İstanbul: İz Yayıncılık.  
 Kramer, N. S. (1999). *Tarih Sümer'de başlar* (H. Koyukan, Çev.). İstanbul: Kocabay Yayınları.  
 Küyel, M. (1976). *Felsefeye başlangıç*. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları.  
 Thilly, F. (2000). *Felsefenin öyküsü* (İ. Şener, Çev.). İstanbul: İzdüşüm Yayınları.  
 Warburton, N. (2015). *Felsefenin kısa tarihi*. (G. Ateşoğlu, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.